

Kvalitetssikring av konseptvalg, samt styringsunderlag og kostnadsoverslag for valgt prosjekteralternativ

Nullalternativet

Versjon 1.1, utkast, datert 28.4.2010

Innhold

1. Innledning	s 2
2. Rammeavtalen om KS1	s 2
3 Analyseperiode	s 2
4 Alternativer for sammenligning	s 3
5 Nullalternativet	s 3
6 Presiseringer og eksempler	s 4
Eksempler	s 4

1. Innledning

Et prosjekts netto bidrag til samfunnsøkonomisk verdiskaping står sentralt i en samfunnsøkonomisk lønnsomhetsvurdering. Lønnsomheten for samfunnet av et investeringsprosjekt er den ekstra verdiskaping som ressursene genererer i forhold til det beste av de alternativene som blir valgt bort. Beslutningsunderlaget skal tydeliggjøre de relevante alternativene og hvilken netto verdiskaping de representerer for samfunnet.

For å avgjøre om det er verdt å foreta en investering i forhold til dagens situasjon skal ett av alternativene defineres ved å vise utviklingen basert på den konseptuelle løsningen som eksisterer på beslutningstidspunktet. I Rammeavtalen defineres det som "nullalternativet". Erfaring viser at det er uklarerhet om hva som skal inngå i dette alternativet. Denne veilederen tar sikte på å klargjøre begrepet og bruken av det i kvalitetssikringssammenheng.

2. Rammeavtalen om KS1

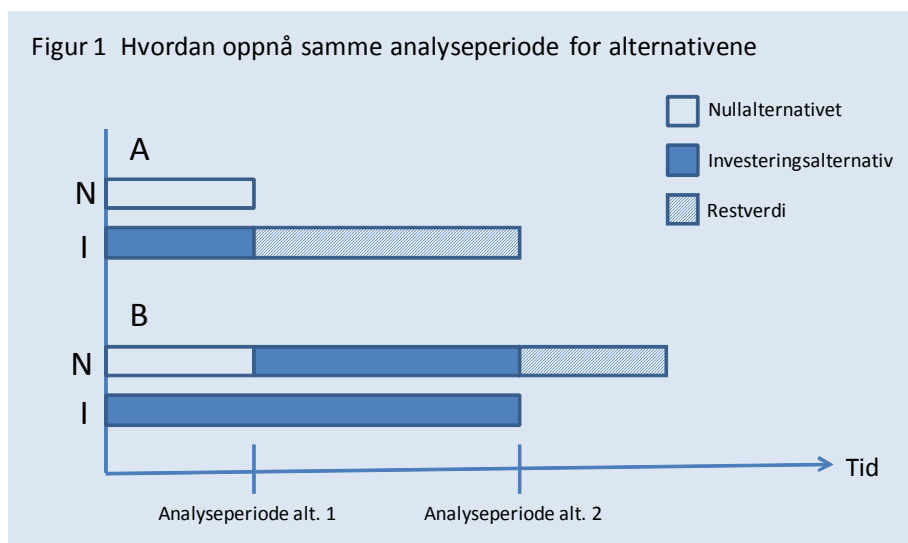
Rammeavtalen slår fast at "Med bakgrunn i de foregående dokumenter skal det foreligge en alternativanalyse som skal inneholde nullalternativet og minst to andre alternative hovedkonsepter. Nullalternativet innbefatter de vedlikeholdsinvesteringer og opp-

graderinger som er nødvendige for at alternativet skal være reelt." På tross av dette felles utgangspunktet har praksisen variert og dette notatet er ment å skulle bidra til avklaringer som gir en mer enhetlig praksis.

3. Analyseperiode

For å avgjøre hvilket alternativ som er mest fordelaktig, skal alle alternativene sammenlignes systematisk ved å framskrive kostnader (ressursbruk) og nytte (ytelser) over tid. Kostnadene og det verdimesigse uttrykket for nytten diskonteres ned til et felles referansetidspunkt slik at nåverdien uttrykker alter-

nativets kvantifiserte nettoverdi på referansetidspunktet. Sammenlignbarhet mellom alternativer krever at deres respektive nåverdier må referere til samme tidspunkt og at de må ha samme tidshorisont, se figur 1 nedenfor.

Et typisk trekk ved nullalternativet er at det ofte vil ha kortere levetid enn de andre alternativene. I noen tilfeller så kort at det fremstår som et rent utsettelsesalternativ som kun er et spørsmål om hvor lang tid en kan utsette en beslutning om ny stor investering, typisk inntil 3-10 år.

Når nullalternativet antas å ha lengre tidshorisont må det gjøres tilpasninger for å få en tidshorisont som er sammenlignbar i forhold til de øvrige alternativer. Enten kan analyseperioden settes lik nullalternativets levetid og de øvrige alternativer beregnes med

restverdier, eller man setter analyseperioden lik levetiden for et av de andre alternativene og legger inn en hovedinvestering etter nullalternativets utløp og korrigerer med restverdi.

Hvis nullalternativet har så lang levetid at det ikke åpenbart er et utsettelsesalternativ, skal analyseperioden settes til nullalternativets levetid, da det vil være spekulativt å forutsi lang tid i forveien hva nullalternativet skal erstattes med. For praktiske formål vil derfor variant A være den aktuelle i disse tilfellene.

4. Alternativer for sammenligning

Alle alternativene skal sees i lys av forventet samfunnsutvikling, for eksempel i form av scenarier som beskriver utviklingen i eksterne rammebetingelser som vil være av betydning for prosjektenes lønnsomhet. Alle alternativer skal også være optimalisert i forhold til prosjektets målsetting. Dette innebærer ikke at det er perfekt, men at hvert enkelt alternativ er kostnadseffektivt utformet og har optimalt omfang og kvalitet. Dette kravet må stilles til alle alternativer, inkludert nullalternativet. For nullalternativet innebærer optimalisering å opprettholde

akseptabel ytelse over resterende levetid med så små kostnader som mulig.

Sammenligningsgrunnlaget skal være et alternativ som både er realistisk og relevant i forhold til det formål som prosjektet retter seg mot. Den eksisterende konseptløsningen skal da være optimalisert både i forhold dagens situasjon og i forhold til forventede endringer i de ytre rammebetingelser som påvirker lønnsomheten av dagens løsning. Alternativet må være et alternativ beslutningstakeren har mulighet til å velge.

5. Nullalternativet

Nullalternativet skal:

- Ta utgangspunkt i dagens konsept/løsning – fremtidig behovstilfredsstillelse skal ikke bli dårligere enn på beslutningstidspunktet.
- Inkludere ordinært vedlikehold.
 - Korrigerende vedlikehold (reparasjoner av feil, skifte ødelagte deler).
 - Forebyggende vedlikehold (periodisk vedlikehold).
- Utskiftninger/fornyelse (nødvendige reinvesteringer, oppgraderinger) for å kunne fungere i den tidsperioden som forutsettes i analysen.

- Hensynta andre vedtatte tiltak som er i gang eller har fått bevilgning.

Følgende skal ikke hensyntas i nullalternativet:

- Tiltak eller prosjekter som er omtalt i oversiktsplaner (NTP, perspektivplaner) men som ikke er vedtatt av Stortinget og ikke har fått bevilgning.

6. Presiseringer og eksempler

Hensikten med nullalternativet for sammenligning av investeringsalternativene er å sikre et best mulig beslutningsunderlag. Det skal underbygge at det beste alternativet blir valgt – det som gir mest nytte for pengene. Det er tilfeller der nullalternativet vil være det mest lønnsomme.

Det finnes særtilfeller der det ikke er et spørsmål om en skal investere, men bare hvilket mulig inves-

teringsalternativ som skal velges. Dette kan være gitt som betingelse knyttet til prosjekter som er spesielt kritiske for samfunnet. Dette må i tilfelle være forankret i stortingsvedtak. Også i disse tilfellene skal nullalternativet utredes for å ha et sammenligningsgrunnlag for investeringsalternativene. Her vil nullalternativet være et rent referansealternativ.

Eksempler

Eksempel 1:

E39 Rogfast (Kyststamvegen, Boknafjordkryssingen) er foreslått bygget i tunnel under fjorden der det i dag trafikeres med ferje. Det forventes trafikkvekst over tid. Dagens ferjekai tillater maksimalt tre ferjer på strekningen og vil på et eller annet tidspunkt bli en kapasitetsbegrensning. Denne begrensningen fjernes ved en tunnelløsning, som i tillegg vil gi redusert reisetid. Strekningen trafikeres i dag med to ferjer og det er ikke kapasitetsproblemer i dag. I dette tilfellet synes det mest hensiktsmessig å benytte et nullalternativ som ikke inkluderer oppgraderinger fordi det er tilstrekkelig kapasitet i dagens konseptuelle løsning og usikkert på hvilket tidspunkt kapasitetsgrensen blir nådd. En økning av kapasiteten med en tredje ferje vil bli et eget investeringsalternativ — en opsjon som det tas standpunkt til når relevant informasjon foreligger.

Eksempel 2:

Nybygg Norges Veterinærhøgskole: Nullalternativet reflekterer dagens situasjon. Nullalternativet gjenspeiler følgende forutsetninger: Høgskolen fortsatt lokalisert på Adamstuen. Organisatorisk tilknytning til UiO. Dagens antall studenter og ansatte. Funksjonene beholder sin eksisterende plassering. Bygningene vil ikke tilfredsstille alle forskriftskrav. Nullalternativet er referansen som tiltaksalternativene måles opp mot slik at kostnader og nytte måles som differansen mellom det enkelte tiltak og nullalternativet. Det er i intervjuer framkommet at hvis en velger å beholde dagens bygninger som de er eller velger en begrenset oppgradering må en trolig gjøre ytterligere tiltak i løpet av analyseperioden. Nullalternativet kan betraktes som et utsettelsesalternativ. Basert på resultatene fra analysen kan dette alternativet kun være aktuelt hvis det av budsjett- eller prioritetsmessige grunner ikke lar seg gjøre å starte prosjektet med det første.

Eksempel 3:

Fremtidig kampflykapasitet: Dagens kampflystruktur er på tampen av sin tekniske levetid. Investeringsalternativene kan være oppgradering og levetidsforlengelse av eksisterende kampfly til en betydelig kostnad, eller kjøp av nye kampfly fra en av flere mulige leverandører. Nullalternativet består i å rasjonere bruken av flyflåten for å få den til å vare så lenge som mulig (et rent utsettelsesalternativ).

Eksempel 4:

Søknad om statsgaranti til vinter-OL i Tromsø 2018: Investeringsalternativet innebærer å gi nødvendige garantier for vinter-OL og paralympiske vinterleker. Det vil innebære at staten får merkostnader til infrastruktur etc. og at samfunnet for øvrig får kostnader og nytteverdier som inngår i vurderingen av netto verdiskaping. Nullalternativet er å ikke stille garanti. I dette inngår en fremskriving av verdiskapingen i Tromsø-regionen og andre berørte områder uten et OL. Det omfatter regionale og nasjonale investeringer i idrettsfasiliteter og annen OL-tilknyttet infrastruktur som er planlagt uavhengig av OL i Tromsø.